

Lise Öğrencilerindeki Psikolojik İyi Oluş İle Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Utku CAN- Mücahit KAĞAN

Lise Öğrencilerindeki Psikolojik İyi Oluş İle Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

10.55107/turksosbilder.1393535

Utku CAN

pdukcucan@gmail.com

0000-0002-9953-3522

Mücahit KAĞAN

mkagan@erzincan.edu.tr

0000-0003-1983-5748

Öz

Bu çalışmada lise öğrencilerindeki riskli davranışlar ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca psikolojik iyi oluş ve riskli davranışlar çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmektedir. Çalışma grubu 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Elazığ İl Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde bulunan devlet ve özel ortaöğretim okullarında öğrenimine devam etmekte olan 715 lise öğrencisinden oluşmaktadır. Çalışma grubu okul türüne göre 149 (%20,8) Sosyal Bilimler Lisesi, 267 (%37,3) Anadolu Lisesi ve 299 (%41,8) Meslek Lisesi öğrencisinden; sınıf düzeyine göre 191'i (%26,7) 9.sınıf, 193'ü (%27) 10.sınıf, 190'ı (%26,6) 11.sınıf, 141'i (%19,7) 12.sınıf öğrencisinden; cinsiyete göre ise 358'i (%50,1) kadın, 357'si (%49,9) erkek öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak Gençtanırım-Kuru (2010) tarafından geliştirilen Riskli Davranışlar Ölçeği, Diener, Scollon ve Lucas (2010) tarafından geliştirilen ve Telef (2013) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılan Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ile araştırmacılar tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırma modeli nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modelidir. Veri analizi için betimleyici istatistikler, Kruskal Wallis testi ve Mann Whitney U testi analizleri uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeyi ile riskli davranışları arasında negatif yönde yüksek düzeyde

Lise Öğrencilerindeki Psikolojik İyi Oluş İle Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Utku CAN- Mücahit KAĞAN

anlamli bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Çalışma grubunun Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinden elde ettikleri puanların demografik özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakıldığında, kız öğrencilerin psikolojik iyi oluş puan ortalamalarının erkek öğrencilerin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu; Sosyal Bilimler lisesi ve Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin psikolojik iyi oluş toplam puanlarının Mesleki ve Teknik Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin psikolojik iyi oluş toplam puanlarından daha yüksek olduğu ve 9.sınıfta ve 10.sınıfta okuyan öğrencilerin her iki sınıf düzeyinde de psikolojik iyi oluş toplam puanlarının 11 ve 12.sınıfta okuyan öğrencilerin psikolojik iyi oluş toplam puanlarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çalışma grubunun Riskli Davranışlar Ölçeğinden elde ettikleri puanların demografik özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakıldığında, erkek öğrencilerin riskli davranışlar puan ortalamalarının kız öğrencilerin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu; Mesleki ve Teknik Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin riskli davranışlar toplam puanlarının Sosyal Bilimler lisesi ve Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin riskli davranışlar toplam puanlarından daha yüksek olduğu; 11.sınıfta ve 12.sınıfta okuyan öğrencilerin her iki sınıf düzeyinde de riskli davranışlar toplam puanlarının 9.sınıf ve 10.sınıfta okuyan öğrencilerin riskli davranışlar toplam puanlarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar ilgili alan yazın ışığında tartışılmış ve gerekli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Riskli Davranışlar, Psikolojik İyi Oluş, Lise Öğrencileri

Investigation the Relationship Between Psychological Well-Being and Risky Behaviors in High School Students

Abstract

This study aims to examine the relationship between risky behaviors and psychological well-being in high school students. Additionally, psychological well-being and risky behaviors are examined in terms of various demographic variables. The study group consists of 715 high school students who continue their education in public and private secondary schools within the Elazığ Provincial Directorate of National Education in the 2022-2023 academic year. The study group consisted of 149 (20.8%) Social Sciences High School, 267 (37.3%) Anatolian High School and 299 (41.8%) Vocational High School students according to school type; According to grade level, 191 (26.7%) are in the 9th grade, 193 (27%) are in the 10th grade, 190 (26.6%) are in the 11th grade, 141 (19.7%) are in the 12th grade student; According to gender, 358 (50.1%) are female students and 357 (49.9%) are male students. The Risky Behavior Scale developed by Gençtanırım-Kuru (2010), the Psychological Well-Being Scale developed by Diener, Scollon and Lucas

Lise Öğrencilerindeki Psikolojik İyi Oluş İle Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Utku CAN- Mücahit KAĞAN

(2010) and adapted into Turkish by Telef (2013) and the Personal Information Form created by the researchers were used as data collection tools in the study. The research model is the relational survey model, one of the quantitative research methods. Descriptive statistics, Kruskal Wallis test and Mann Whitney U test analyzes were applied for data analysis. According to the findings obtained as a result of the analysis, it was determined that there was a highly significant negative relationship between the psychological well-being level of the students and their risky behaviors. When we look at whether the scores obtained from the Psychological Well-being Scale of the study group differ according to their demographic characteristics, it is seen that the psychological well-being average scores of female students are higher than the average scores of male students; The total psychological well-being scores of students studying in Social Sciences high school and Anatolian high school are higher than the total psychological well-being scores of students studying in Vocational and Technical Anatolian high school, and the total psychological well-being scores of students studying in 9th grade and 10th grade at both grade levels are 11 and 11, respectively. It was determined that the psychological well-being of students in the 12th grade was higher than their total scores. When we look at whether the scores of the study group obtained from the Risky Behavior Scale differ according to their demographic characteristics, it is seen that male students' risky behavior score averages are higher than female students' average scores; The risky behavior total scores of students studying in Vocational and Technical Anatolian high schools are higher than the risky behavior total scores of students studying in Social Sciences high schools and Anatolian high schools; It was determined that the total risky behavior scores of 11th grade and 12th grade students at both grade levels were higher than the risky behavior total scores of 9th grade and 10th grade students. The results obtained were discussed in the light of the relevant literature and necessary suggestions were made.

Keywords: Risky Behaviors, Psychological Wellbeing, High School Students

Lise Öğrencilerindeki Psikolojik İyi Oluş İle Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Giriş

Ergenlik dönemi bireyin kişisel, sosyal, fiziksel ve cinsel birçok değişim yaşadığı, kimliğini kazanma sürecine girerek özerk olabilmeye çalıştığı gelişim dönemidir (Yörükoğlu, 1996). Lise öğrenimine devam edilen bu evrede ergenlerin özellikle kendilerini beğendirmek, arkadaş gruplarında kabul edilmek ve yetişkin olduğunu göstermek için yaşamında risk oluşturan birçok dürtüsel davranış sergileyebileceği söylenebilir. Belirtilen bu etkenlerle risk faktörü artan ergenlerin kendini kabul düzeyi, özerk davranabilme gücü, çevre hâkimiyeti, olumlu etkileşimlerde bulunma sıklığı gibi psikolojik iyi oluşu oluşturan temel boyutlarda da sorun yaşadığı düşünülmektedir. Bu şekilde kişisel niteliklerini benimsemeyen, başkalarıyla olumlu etkileşimler kuramayan, çevresi üzerinde kontrol becerisi kazanamayan, bağımsız kararlar ve eylemler sergileyemeyen ergen alkol, sigara

Lise Öğrencilerindeki Psikolojik İyi Oluş İle Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Utku CAN- Mücahit KAĞAN

kullanma, okulu bırakma, intihara yönelme, internet bağımlısı olma, zararlı beslenme ve anti sosyal davranışlarda bulunma gibi riskli davranışlara yönelebilmektedir (İzgi, 2019).

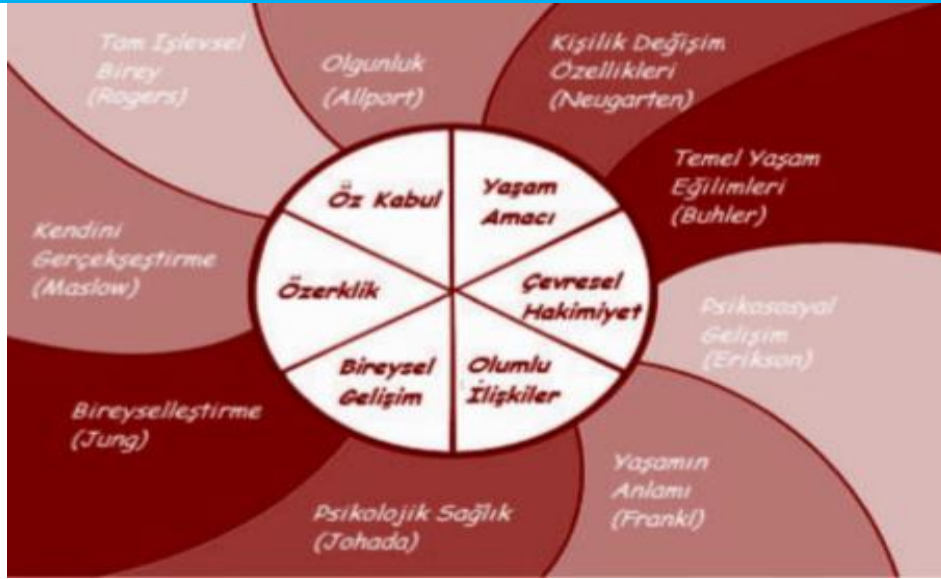
Riskli davranışlar, bireylerin sağlığını doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen, fiziksel, psikolojik, biyolojik ve sosyal gelişimleri üzerinde olumsuz bir etki oluşturan, kişilik oluşum sürecini etkileyerek rol karmaşası yaratan, kararlarını alma ve eylemlerini davranışa dökme anlamında sorumlu bir birey olarak yetişmelerinin önüne ket koyan davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Görüroğlu, 2019). Toplumun norm ve tutumlarına karşı direnç gösterme, olumsuz arkadaş çevresine dâhil olma, ebeveynlere özerkliğini kazandığını gösterme, riskli davranıştan sonra olumlu olarak sahip olabileceği kazanımları hayal etme, sosyal medyanın etkisi altına girme ve yetişkinleri olumsuz anlamda taklit etme gibi etkenlerin riskli davranışlara neden olduğu söylenebilir (Yazıcıoğlu, 2020). Riskli davranışları açıklayan biyolojik, sosyolojik, psikolojik ve psikososyal kuramlar bulunmaktadır. Psikososyal kuramlar içerisinde bulunan problem davranış teorisi, riskli davranışların tek bir nedenle açıklanamayacağını, kişilik, davranış, çevre olmak üzere iç içe geçmiş üç temel sistemin birbirini etkilediğini ve birçok değişkenin riskli davranışların oluşumunda etkili olduğunu açıklamaktadır (Jessor ve ark., 1991).

Ergenlerin riskli davranışlarını azaltmada içinde buldukları psikolojik iyi oluş düzeylerinin önemli bir yeri olduğu söylenebilir. Psikolojik iyi oluş bireyin hayatında karşılaşmış olduğu durumları anlamlandırması, kendini tanıması ve kendini gerçekleştirme, sosyal çevresiyle bağımlı güçlendirerek yönetebilme becerisi kazanması olarak tanımlanmaktadır (Güner, 2022). Yine psikolojik iyi oluş, bireyin kendi özelliklerini tanıması, bu özelliklerine göre gelecek hedefleri belirlemesi, ebeveynleriyle ve sosyal çevreleriyle etkileşimlerini güçlendirmesi, özerk kararlar alabilmesi, yaşamda anlam arayışını sürekli sürdürerek kendine hedefler koyması ve bu hedeflere ulaşmak için uğraş vermesi, kendi yeteneklerini ortaya çıkarmak için çabalaması ve bu yeteneklerini özgüvenini diri tutarak arttırması olarak açıklanabilir (Diener, 2006). Psikolojik iyi oluş modeli açıklarken; Carl Rogers'in tam işlevsel birey, Alport'un olgunluk, Maslow'un temel ihtiyaçlar, Jung'un bireyselleştirme, Erikson'un psikososyal gelişim, Frankl'ın yaşamın anlamı, Buhler'in temel yaşam eğilimleri, Johada'nın psikolojik sağlık ve Neugarten'in kişilik değişim özellikleri kavramları kullanılmaktadır (Çalışkan, 2021). Psikolojik iyi oluşu oluşturan boyutlar ise kendini kabul, başkalarıyla olumlu ilişkiler, özerklik, çevre hâkimiyeti, yaşam amacı ve kişisel gelişim olmak üzere altı kısımda incelenmektedir (Gülaçtı, 2014). Bu alt boyutlar ve kuramsal çerçeve Şekil 1'de gösterilmiştir:

Şekil 1. Ryff'in psikolojik iyi oluş modelinin temel boyutları ve kuramsal temelleri

Lise Öğrencilerindeki Psikolojik İyi Oluş İle Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Utku CAN- Mücahit KAĞAN

Kaynak: Ryff, (1989).

Alan yazın incelendiği zaman riskli davranışlar ve psikolojik iyi oluş düzeyinin; okul türüne, cinsiyete ve sınıf düzeyine göre farklılaştığı görülmektedir (Can, 2023). Özellikle ülkemizde yaşanan salgın ve depremlerden sonra öğrencilerin okula devamsızlıklarının arttığı söylenebilir. Bu devamsızlıkların artışı ile birlikte liseye geçiş sırasında uygulanan sınav ve yerleştirme sisteminin etkisi öğrencilerin riskli davranışlarının ve psikolojik iyi oluşlarının yukarıda belirtilen değişkenler açısından hangi şekilde farklılaştığını anlamamıza katkıda bulunacağı düşünülebilir. Öğrencilerin riskli davranışlarının ve psikolojik iyi oluşlarının hangi okul türünde ve sınıf düzeyinde ve hangi cinsiyette ne düzeyde olduğunu belirlemek okul türlerine ve sınıf düzeyine göre amaçlar belirlenmesine olanak sağlayabilir. Araştırma bulgularının okul türlerine ve sınıf düzeylerine göre her ilde bulunan rehberlik ve araştırma merkezlerinin genel hedefler belirlenmesine, okullarda bulunan rehberlik servisinin özel hedefler belirlenmesine katkı sağlayacağı düşünülebilir. Aynı zamanda araştırma bulguları dikkate alınarak riskli davranışlar düzeyinin fazla olduğu okul ve sınıf türünde öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerini arttıracak psiko-eğitim çalışmalarını yapılması sağlanabilir.

Yukarıda bahsedilen bilgilerden yola çıkıldığında ergenlik döneminde bireylerin ailesine, akran grubuna veya sosyal çevresine kendini ait hissetmemesinin, arkadaşlarıyla, ailesiyle olumlu bir etkileşimde bulunmamasının, bağımsız kararlar verememesinin ve kimliğini kazanamamaya niteliklerini geliştirememesinin psikolojik iyi oluş düzeylerinin düşmesine neden olabileceği söylenebilir. Bireyin kendi özelliklerini benimseyemediği için çevresine ait hissedemeyeceği, stresle başa çıkamayacağı ve bu yaşadığı stresten kurtulmak için sigaraya, alkole, zararlı beslenmeye veya intihar gibi risk içeren davranışlara başvurabileceği düşünülebilir. Psikolojik iyi oluş ile riskli davranışlar arasındaki ilişkinin incelenmesi okullarda daha önleyici çalışmalar yapılmasına olanak sağlayabilir. Lise öğrencilerinin psikolojik iyi oluş ve riskli davranışlar düzeyinin belirlenen değişkenlere

Lise Öğrencilerindeki Psikolojik İyi Oluş İle Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Utku CAN- Mücahit KAĞAN

göre ele alınması ise her okul türüne, sınıf düzeyine ve cinsiyete özgü önleyici çalışmalar ile psiko-eğitim çalışmalarının yapılmasını sağlayabilir. Bu nedenle çalışmada lise öğrencilerinde riskli davranışlar ve psikolojik iyi oluş düzeyini etkileyen mekanizmanın incelenmesi uygun görülmüştür.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada lise öğrencilerindeki riskli davranışlar ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca psikolojik iyi oluş ve riskli davranışlar çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmektedir. Bu ana amaç doğrultusunda aşağıda belirtilen alt problemler ele alınmıştır.

1. Lise öğrencilerinin Riskli Davranışlar ölçeği ve Psikolojik İyi Oluş ölçeğinden elde ettikleri puanlar, cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
2. Lise öğrencilerinin Riskli Davranışlar ölçeği ve Psikolojik İyi Oluş ölçeğinden elde ettikleri puanlar, okul türüne göre farklılaşmakta mıdır?
3. Lise öğrencilerinin Riskli Davranışlar ölçeği ve Psikolojik İyi Oluş ölçeğinden elde ettikleri puanlar, sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
4. Lise öğrencilerinin Riskli Davranışlar ölçeği ve Psikolojik İyi Oluş ölçeğinden elde ettikleri toplam puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?

Araştırma Modeli

Bu çalışmada, lise öğrencilerinin Riskli Davranışlar ölçeği ve Psikolojik İyi Oluş ölçeğinden elde ettikleri puanlar ile demografik değişkenler arasındaki ilişki araştırıldığından nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkinin herhangi bir müdahale, etki olmadan birlikte değişimini ve değişme derecesine odaklanmaktadır (Karasar 2015).

Çalışma Grubu

Çalışmanın evrenini 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Elazığ İl Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde bulunan devlet ve özel ortaöğretim okullarında öğrenimine devam etmekte olan 715 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise yine 2022-2023 eğitim-öğretim yılında evreni temsil gücü yüksek olduğu düşünülen Sosyal Bilimler Lisesi, Anadolu Lisesi ve Meslek Lisesi (9, 10, 11 ve 12. Sınıf) öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmada örnekleme; 02 Mayıs 2023 – 26 Mayıs 2023 tarihleri arasında kendilerine gönderilen kişisel bilgi formu ve ölçekleri doldurmayı kabul eden 149 (%20,8) Sosyal Bilimler Lisesi, 267 (%37,3) Anadolu Lisesi ve 299 (%41,8) Meslek Lisesi öğrencisi oluşturmaktadır. Örneklemin 191'i (%26,7) 9.sınıf, 193'ü (%27) 10.sınıf, 190'ı (%26,6) 11.sınıf, 141'i (%19,7) ise 12.sınıf düzeyinde olmak üzere toplamda; 358'i (%50,1) kadın, 357'si (%49,9) erkek öğrenciden oluşmaktadır.

Lise Öğrencilerindeki Psikolojik İyi Oluş İle Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Utku CAN- Mücahit KAĞAN

Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan ölçekler için öncelikle ilgili öğretim üyelerine elektronik posta yoluyla ulaşıp ölçekleri uygulamak için izinler alınmıştır. Sonraki aşamada 31.01.2023 tarihli 01/12 protokol numaralı Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İnsan Araştırmaları Eğitim Bilimleri Etik Kurulu Kararı izni alınmıştır. Bu izin ile beraber öncelikle MEB'in ayse.meb.gov.tr adresinden ön başvuru yapılmış ve daha sonra gerekli belgelerle Elazığ İl Millî Eğitim Müdürlüğüne başvurularla gerekli izinler alınmıştır. Ülkemizde meydana gelen ve 11 ili etkileyen 6 Şubat Kahramanmaraş merkezli depremler nedeniyle Elazığ ilinde devam zorunluluğunun kaldırılması sebebiyle ortaöğretim kurumlarında öğrenci sayısı azalmıştır. Bu durum göz önünde bulundurularak araştırmada kullanılacak ölçme araçları Google Formlar yoluyla düzenlenmiştir. Düzenlenen formlar, Elazığ ilindeki liselerin okul yönetiminden izin alınarak okul rehber öğretmenleri ve sınıf rehber öğretmenleri aracılığıyla öğrencilere internet aracılığıyla çevrimiçi olarak ulaştırılmıştır. (e-posta, WhatsApp grupları vb.).

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, riskli davranışlar ölçeği, psikolojik iyi oluş ölçeği ve demografik değişkenlere ilişkin kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

Riskli Davranışlar Ölçeği (RDÖ)

Riskli davranışlar ölçeği lise öğrencilerinin sergilemiş oldukları riskli davranışları saptamak amacıyla Gençtanırım-Kuru (2010) tarafından geliştirilmiştir. Bu ölçek 36 madde ve 5'li derecelendirmeden oluşmaktadır. Ölçek lise öğrencilerinde anti-sosyal davranışlar, sigara kullanımı, alkol kullanımı, okul terki, beslenme alışkanlıkları ve intihar eğilimi olmak üzere 6 alt grubu incelemektedir. Bu araştırma için çalışmadaki veriler toplam puan üzerinden hesaplanmıştır. RDÖ ile ilgili faktör analizi yapılmış ve ölçeğin açıkladığı toplam varyans %55.43 olarak bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlılık katsayıları hesaplanmış ve sırasıyla “.79, .87, .87, .83, .70, .70” olarak bulunmuştur. Bu değer ölçeğin tamamı için 0,92'dir. RDÖ ile ilgili test tekrar test güvenilirlik katsayıları hesaplanmış ve sırasıyla “.79, .90, .77, .68, .56, .63” olarak bulunmuştur. Bu değer ölçeğin tamamı için “.85'tir.” Ölçeğin bu çalışma için Cronbach's alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve bu değer “.95” olarak bulunmuştur.

Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (PİOÖ)

Diener, Scollon ve Lucas (2010) tarafından geliştirilen ve Telef (2013) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılan psikolojik iyi oluş ölçeği, bireylerin kendini kabul, başkalarıyla olumlu ilişkiler, özerlik, çevre hakimiyeti, kişisel gelişim ve yaşam amacı boyutlarından oluşan psikolojik iyi oluş seviyelerini ortaya çıkarmak için kullanılmaktadır. Ölçek sekiz madde ve 7'li likert tipinden meydana gelmektedir (Tut, 2022). Bu araştırma için çalışmadaki veriler toplam puan üzerinden hesaplanmıştır. Dinner ve arkadaşları tarafından (2009) psikolojik iyi oluş ölçeğinin yapısal analiz çalışmaları yapılmıştır. Amaca uygunluğunun test edilmesinde ölçeğin tek faktörden oluştuğu ortaya koyulmuş ve varyans değeri %53 olarak

Lise Öğrencilerindeki Psikolojik İyi Oluş İle Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Utku CAN- Mücahit KAĞAN

saptanmıştır. Maddelerin faktör yükleri araştırılmış ve .61-.77 arasında değiştiği saptanmıştır. Psikolojik iyi oluş ölçeğinin iç tutarlılık katsayı değerinin .87-.96 arasında, test tekrar test güvenilirliğinin ise .78-.97 arasında farklılaştığı saptanmıştır (Güner, 2022). Ölçeğin Türkçe uyarlamasında Telef (2013) iç tutarlılığı .87 olarak tespit etmiştir. Bununla birlikte güvenilirliği test edebilmek için Cronbach's alfa göz önüne alınmış ve bu değer .87 olarak ortaya koyulmuştur. Bir ölçeğin Cronbach alfa değerinin .60 ve üzerinde olması, o ölçeğin kullanılabilir güvenilirliği olduğuna işaret eder (Kalaycı, 2010). Test tekrar test sonucuna göre ölçeğin birinci ve ikinci uygulama arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı ilişki olduğu görülmüştür ($r= 0.86, p<.001$). Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinin madde toplam korelasyonlarının .41 ile .63 arasında değişiklik gösterdiği ve t-değerlerinin anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<.001$). Ölçeğin bu çalışma için Cronbach's alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve bu değer “.98” olarak bulunmuştur.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formunda, çalışmada bilinmesi gerekli görülen bazı sorulara yer verilmiştir. Bu form araştırmaya katılacak olan örneklem grubundaki lise öğrencilerini daha iyi tanımak için hazırlanmıştır. Bu form çalışma grubundaki lise öğrencilerinin cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi ve okul türü gibi demografik özelliklerini öğrenmek amacıyla geliştirilmiştir. Çalışma grubuna mesleki etik kurallarına aykırı sorular sorulmamış olup, veri analizini kolaylaştırmak adına sorular kapalı uçlu hazırlanmıştır.

Veri Analizi

Çalışma grubundan elde edilen veriler analiz için veriler SPSS programına aktarılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen verilerin çözümlenmesinde SPSS Statistic Version 26'dan yararlanılmıştır. Çalışmada ilk olarak verilerin analizinde hangi testlerin dikkate alınacağına karar vermek için veri toplama araçları sonucunda ortaya çıkan değerlerin parametrik test varsayımlarını karşılayıp karşılamadığına bakılmıştır.

Tablo 1. Riskli davranışlar Ölçeği ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinin Toplam Puanlarına Ait Normallik Testleri

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Riskli Davranışlar Puanları	0,300	715	0,000	0,756	715	0,000
Psikolojik İyi Oluş Puanları	0,312	715	0,000	0,692	715	0,000

Normallik analizinde gözlem sayısının 50'den büyük olduğu durumlarda ($n>50$) Kolmogorov-Smirnov testi, gözlem sayısının 50'den küçük olduğu durumlarda ise ($n<50$) Shapiro-Wilk testi kullanılmaktadır (Mayers, 2013). Buna göre Tablo 1 incelendiğinde katılımcı sayısının 715 olduğu görülmekte ve bu sayı da Kolmogorov-Smirnov testinin

Lise Öğrencilerindeki Psikolojik İyi Oluş İle Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Utku CAN- Mücahit KAĞAN

dikkate alınacağını, analizde daha güçlü sonuçlar ortaya koyacağını göstermektedir. Riskli davranışlar ölçeğine (Sig=0,000), Psikolojik İyi Oluş Ölçeğine (Sig=0,000) ait Kolmogorov-Smirnov testinin anlamlılık değeri 0,05'ten ($p<0,05$) küçük olduğu için puan dağılımının normal dağılım olmadığı görülmektedir. Değişkenlere ait verilerden en az biri normal olarak dağılmıyorsa non-parametrik testler kullanılmaktadır (Terzi, 2019). Araştırmanın 3 değişkenine ait verilerin de normal dağılmadığı görülmektedir. Bundan dolayı bu araştırmanın veri analizinde non-parametrik test teknikleri kullanılmıştır.

Ergenlerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin ve riskli davranışlarının cinsiyete, okul türüne ve sınıf düzeyine göre farklılaşma durumunu test etmek amacıyla ikili grup karşılaştırmalarında Mann Whitney U testinden, ikiden çok grup karşılaştırmalarında ise Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır.

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde lisede öğrenim gören öğrencilerden oluşan çalışma grubunun Riskli Davranışlar ile Psikolojik İyi Oluş puanları arasındaki ilişki incelenmiş ve öğrencilerin bu ölçeklerden elde ettikleri puanlar çeşitli demografik değişkenlere göre karşılaştırılarak bulgulara yer verilmiştir.

Öğrencilerin Psikolojik İyi Oluş ve Riskli Davranışlar Ölçeklerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Ergenlerin psikolojik iyi oluş düzeyinin ve riskli davranışlarının belirlenmesi amacıyla puan ortalamaları hesaplanmıştır. Öğrencilerin elde ettikleri puan ortalamaları, puan dağılımlarının standart sapmaları Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Riskli Davranışlar Ölçeğine İlişkin Bulgular

	Min	Max	Ortalama (X)	SS.
Riskli Davranışlar	40	174	98,00	50,335

Tablo 2'ye göre riskli davranışlar ölçeğinin ortalaması $X= 98,00$; standart sapması ise $SS.= 50,335$ 'dir.

Tablo 3. Psikolojik İyi Oluş Ölçeğine İlişkin Bulgular

	Min	Max	Ortalama (X)	SS.
Psikolojik İyi Oluş	8	56	36,20	21,644

Tablo 3'e göre psikolojik iyi oluş ölçeğinin genel ortalaması $X= 36,20$; standart sapması ise $SS.= 21,644$ 'dür.

Lise Öğrencilerindeki Psikolojik İyi Oluş İle Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Utku CAN- Mücahit KAĞAN

Ölçeklerin toplam puanlarına uygulanan normallik testleri sonucunda dağılım normal olmadığı için ikili grup karşılaştırmalarında Mann Whitney U, ikiden çok grup karşılaştırmalarda ise Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır.

Öğrencilerin Psikolojik İyi Oluş Düzeyi Toplam Puanının Cinsiyet, Okul Türü ve Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeyinin cinsiyete göre farklılaşma durumunu incelemek amacıyla non-parametrik testlerden Mann Whitney U testi yapılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin Psikolojik İyi Oluş Düzeylerinin Cinsiyetlerine Göre Mann Whitney U Testi ile İncelenmesi

	Cinsiyet	n	Medyan	Sıra Ort.	U	Z	p	Etki B. (r)
Psikolojik İyi Oluş	Erkek	358	12	293,12	40677	-8,481	0,00	-0,317
	Kadın	357	54	423,06				

Tablo 4’de öğrencilerin cinsiyetleri ile psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Yapılan analizler sonucunda farklı cinsiyetteki öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. (U= 40677; Z= -8,481; p<0,05, r= -0,317). Kız öğrencilerin medyan (medyan=54) ve sıra ortalamalarının erkek öğrencilerin medyan (medyan= 12) ve sıra ortalama değerlerinden yüksek olduğu görülmektedir. Kullanılan psikolojik iyi oluş ölçeği öğrencilerin cinsiyetlerine göre destek düzeyinin farklılığı üzerinde orta ölçüde etkilidir. (r= -0,317).

Araştırmaya katılan öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeyinin okul türüne göre farklılaşma durumunu incelemek amacıyla non-parametrik testlerden Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 5’de verilmiştir:

Lise Öğrencilerindeki Psikolojik İyi Oluş İle Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Utku CAN- Mücahit KAĞAN

Tablo 5. Öğrencilerin Psikolojik İyi Oluş Düzeylerinin Okul Türüne Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Kruskal Wallis Testi Bulguları

	Okul	n	Medyan	H	SS.	p	Etki Büyüklüğü(r)	Anlamlı Fark
Psikolojik İyi Oluş	Mesleki Teknik	299	12,00	174,421	21,64	0,00	0,239	Mesleki Teknik – Sosyal Bilimler (p=,018)
	Anadolu	267	56,00					Mesleki Teknik – Anadolu (p=,000)
	Sosyal Bilimler	149	52,00					Sosyal Bilimler – Anadolu (p=,000)

Tablo 5’de öğrencilerin okul türleri ile psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Yapılan analizler sonucunda farklı okulda öğrenim gören öğrencilerin psikolojik oluş düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. ($H= 174,421$; $p<0,05$, $r= 0,239$). Farklılığın hangi okul türleri arasında olduğu tespit edilmek için Dunn testi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda Mesleki Teknik ve Anadolu Lisesi ile Sosyal Bilimler Lisesi arasında ($p=0,018$), Mesleki Teknik ve Anadolu Lisesi ile Anadolu Lisesi arasında ($p=0,000$) ve Sosyal Bilimler Lisesi ile Anadolu Lisesi arasında ($p= 0,000$) anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Sosyal bilimler lisesinde okuyan öğrencilerin medyan değeri (medyan=52,00) Mesleki ve teknik Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin medyan değerinden (medyan=12,00) daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin medyan değeri (medyan= 56,00) Mesleki teknik ve Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin medyan değerinden medyan=12,00) daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin medyan değeri (medyan=56,00) Sosyal bilimler lisesinde okuyan öğrencilerin medyan değerinden (medyan=52,00) daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Kullanılan psikolojik iyi oluş ölçeği öğrencilerin okul türlerine göre iyi oluş düzeyinin farklılığı üzerinde geniş ölçüde etkilidir. ($r= 0,2184$).

Lise Öğrencilerindeki Psikolojik İyi Oluş İle Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Utku CAN- Mücahit KAĞAN

Araştırmaya katılan öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeyinin sınıf düzeyine göre farklılaşma durumunu incelemek amacıyla non-parametrik testlerden Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin Psikolojik İyi Oluş Düzeylerinin Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Kruskal Wallis Testi Bulguları

	Sınıf	n	Medyan	H	Ss.	p	Etki Büyüklüğü(r)	Anlamlı Fark
								9.Sınıf –
	9.Sınıf	191	53,00	45,654	21,64	0,00	0,057	11.Sınıf
								(p= 0,000)
								10.Sınıf –
Psikolojik İyi Oluş	10.Sınıf	193	53,00					11.Sınıf
								(p= 0,000)
								9.Sınıf –
	11.Sınıf	190	12,00					12.Sınıf
								(p= 0,000)
								12.Sınıf
	12.Sınıf	141	12,00					

Tablo 6’da öğrencilerin sınıf düzeyleri ile psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Yapılan analizler sonucunda farklı sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. ($H= 45,654$; $p<0,05$, $r= 0,057$). Farklılığın hangi sınıf düzeyleri arasında olduğu tespit edilmek için Dunn testi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda 9.sınıf ile 11.sınıf arasında ($p=0,000$), 10.sınıf ile 11.sınıf arasında ($p=0,000$) ve 9.sınıf ile 12.sınıf arasında ($p=0,009$) anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Buna karşın 9.sınıf ile 10.sınıf arasında ($p=,229$) ve 11.sınıf ile 12.sınıf arasında ($p=,586$) anlamlı bir farklılığın olmadığı gözlenmektedir. 9.sınıfta okuyan öğrencilerin medyan değerlerinin (medyan=53,00) 11.sınıfta okuyan öğrencilerin medyan değerlerinden (medyan=12,00) daha yüksek olduğu görülmektedir. 10.sınıfta okuyan öğrencilerin medyan değerlerinin (medyan= 53,00) 11.sınıfta okuyan öğrencilerin medyan değerlerinden (medyan=12,00) daha yüksek olduğu görülmektedir. 9.sınıfta okuyan öğrencilerin medyan değerlerinin (medyan=53,00) 12.sınıfta okuyan öğrencilerin medyan değerlerinden (medyan= 12,00) daha yüksek olduğu görülmektedir. Kullanılan psikolojik iyi oluş ölçeği öğrencilerin sınıf düzeyine göre iyi oluş düzeyinin farklılığı üzerinde orta ölçüde etkilidir. ($r= 0,057$).

Lise Öğrencilerindeki Psikolojik İyi Oluş İle Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Utku CAN- Mücahit KAĞAN

Öğrencilerin Riskli Davranışlar Toplam Puanının Cinsiyet, Okul Türü ve Sınıf Düzeyine Göre Farklaşmasına İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin riskli davranışlar toplam puanı ve alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşma durumunu incelemek amacıyla non-parametrik testlerden Mann Whitney U testi yapılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin Riskli Davranışlar Toplam Puanı Ve Alt Boyutlarının Cinsiyetlerine Göre Mann White U Testi ile İncelenmesi

	Cinsiyet	n	Medyan	U	Z	p	Etki Büyüklüğü (r)
Riskli Davranışlar	Erkek	358	149,00	38924,5	-9,048	0,000	-0,338
	Kadın	357	59,00				

Tablo 7’de öğrencilerin cinsiyetleri ile riskli davranışlar toplam puanı ve alt boyutları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Yapılan analizler sonucunda farklı cinsiyetteki öğrencilerin riskli davranış puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. ($U= 38924,500$; $Z= -9,048$; $p<0,05$, $r= -0,338$). Toplam puan incelendiğinde erkek öğrencilerin riskli davranış medyan değerlerinin (medyan=149,00) kız öğrencilerin medyan değerlerine (medyan=59,00) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Kullanılan riskli davranışlar ölçeği öğrencilerin cinsiyetlerine göre risk davranışının farklılığı üzerinde orta ölçüde etkilidir. ($r= -0,338$). Araştırmaya katılan öğrencilerin riskli davranışlar düzeyinin okul türüne göre farklılaşma durumunu incelemek amacıyla non-parametrik testlerden Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 8’de verilmiştir.

Lise Öğrencilerindeki Psikolojik İyi Oluş İle Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Utku CAN- Mücahit KAĞAN

Tablo 8. Öğrencilerin Riskli Davranışlarının Okul Türüne Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Kruskal Wallis Testi Bulguları

	Okul	n	Medyan	H	SS.	p	Etki Büyüklüğü (r)	Anlamlı Fark
Riskli Davranışlar	Mesleki ve Teknik Anadolu	299	150,00	33,84	50,34	0,00	0,041	Sosyal Bilimler – Mesleki ve Teknik Anadolu (p=0,000)
	Anadolu	267	61,00					Anadolu – Mesleki Teknik ve Anadolu (p=0,000)
	Sosyal Bilimler	149	60,00					

Tablo 8’de öğrencilerin okul türleri ile riskli davranışlarının arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Yapılan analizler sonucunda farklı okulda öğrenim gören öğrencilerin riskli davranış düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. ($H=38,844$; $p<0,05$, $r=0,041$). Farklılığın hangi okul türleri arasında olduğu tespit edilmek için Dunn testi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda Mesleki Teknik ve Anadolu Lisesi ile Sosyal Bilimler Lisesi arasında ($p=0,000$) ve Mesleki Teknik ve Anadolu Lisesi ile Anadolu Lisesi arasında ($p=0,000$) anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Mesleki Teknik ve Anadolu Lisesinde okuyan öğrencilerin riskli davranışlarının medyan değerinin (medyan=150,00) Sosyal Bilimler lisesinde okuyan öğrencilerin riskli davranış medyan değerinden (medyan=60,00) daha yüksek olduğu görülmektedir. Mesleki teknik ve Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin riskli davranışlar medyan değerinin (medyan=150,00) Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin riskli davranışlar medyan değerinden (medyan=61,00) daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin riskli davranışlar medyan değeri (medyan=60,00) ile Sosyal bilimler lisesinde okuyan öğrencilerin medyan değeri (medyan=61,00) arasında farklılaşmanın olmadığı görülmektedir. Kullanılan riskli davranışlar ölçeği öğrencilerin okul türlerine göre riskli davranışlarının farklılığı üzerinde düşük ölçüde etkilidir. ($r=0,041$).

Lise Öğrencilerindeki Psikolojik İyi Oluş İle Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Utku CAN- Mücahit KAĞAN

Öğrencilerin riskli davranışlarının sınıf düzeyine göre farklılaşmalarını incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 9’da verilmiştir:

Tablo 9. Öğrencilerin Riskli Davranışlarının Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Kruskal Wallis Testi Bulguları

	Sınıf	n	Medyan	H	SS.	p	Etki B.(r)	Anlamlı Fark
Riskli Davranış	9.Sınıf	191	58	59,797	50,34	0,00	0,077	9.sınıf– 11.sınıf (p=0,000)
	10.Sınıf	193	61					9.sınıf– 12.sınıf (p=0,000)
	11.Sınıf	190	149,5					10.Sınıf– 11.sınıf (p=0,000)
	12.Sınıf	141	141					10.sınıf– 12.sınıf (p=0,008)

Lise Öğrencilerindeki Psikolojik İyi Oluş İle Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Utku CAN- Mücahit KAĞAN

Tablo 9’da öğrencilerin sınıf düzeyleri ile riskli davranışlarının arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Yapılan analizler sonucunda farklı sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerin riskli davranış düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. ($H=59,797$; $p<0,05$, $r=0,077$). Farklılığın hangi sınıf düzeyleri arasında olduğu tespit edilmek için Dunn testi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda 9.sınıf ile 11.sınıf arasında ($p=0,000$), 9.sınıf ile 12.sınıf arasında ($p=0,000$), 10.sınıf ile 11.sınıf arasında ($p=0,000$) ve 10.sınıf ile 12.sınıf arasında ($p=0,008$) anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Buna karşın 9.sınıf ile 10.sınıf arasında ($p=0,102$) ve 11.sınıf ile 12.sınıf arasında ($p=1,000$) anlamlı bir farklılığın olmadığı saptanmıştır. 11.sınıfta okuyan öğrencilerin riskli davranış medyan değerlerinin (medyan=149,50) 9.sınıfta okuyan öğrencilerin riskli davranış medyan değerlerinden (medyan=58,00) daha yüksek olduğu görülmektedir. 12.sınıfta okuyan öğrencilerin riskli davranış medyan değerlerinin (medyan=141,00) 9.sınıfta okuyan öğrencilerin riskli davranış medyan değerlerinden (medyan=58,00) daha yüksek olduğu görülmektedir. 11.sınıfta okuyan öğrencilerin riskli davranış medyan değerlerinin (medyan=149,50) 10.sınıfta okuyan öğrencilerin riskli davranış medyan değerlerinden (medyan=61,00) daha yüksek olduğu görülmektedir. 12.sınıfta okuyan öğrencilerin riskli davranış medyan değerlerinin (medyan=141,00) 10.sınıfta okuyan öğrencilerin riskli davranış medyan değerlerinden (medyan=61,00) daha yüksek olduğu görülmektedir. Kullanılan riskli davranışlar ölçeği öğrencilerin sınıf düzeyine göre riskli davranış düzeyinin farklılığı üzerinde orta ölçüde etkilidir. ($r=0,077$).

Öğrencilerde Psikolojik İyi Oluş Düzeyinin Riskli Davranışlar ile İlişisine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeyi ile riskli davranışları arasındaki ilişkiyi saptamak için Spearman Sıra Katsayıları Korelasyonu testi yapılmış ve bulgular Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Psikolojik İyi Oluş Düzeyi ile Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkiye İlişkin Spearman Sıra Katsayıları Korelasyonu Testi Sonuçları

	Psikolojik İyi Oluş	
Riskli Davranışlar	Korelasyon Katsayısı (rs)	p
	-,760**	0,00

Tablo 10’da öğrencilerin psikolojik iyi oluş ölçeğinden ve riskli davranışlar ölçeğinden almış oldukları puanlar arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeyi ile riskli davranışları arasında negatif yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. ($rs=-,760$; $p<0,05$).

Lise Öğrencilerindeki Psikolojik İyi Oluş İle Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Utku CAN- Mücahit KAĞAN

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmada lise öğrencilerinde riskli davranışlar ve psikolojik iyi oluş düzeyinin birbirleriyle ve çeşitli demografik değişkenler ile olan ilişkisi incelenmektedir. Araştırmanın sonucunda psikolojik iyi oluş ile riskli davranışlar arasında negatif yönde yüksek düzeyde ilişki olduğu görülmektedir. Bu bulgu alan yazındaki çalışmalar ile paralellik göstermektedir. Riskli davranışlar ve psikolojik iyi oluş değişkenlerinin çeşitli demografik değişkenlerle olan ilişkisine ait sonuçlar aşağıda verilmiştir. Bu değişkenler aşağıda ele alınarak alan yazın ışığında tartışılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda farklı cinsiyetteki öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeyi arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Kız öğrencilerin psikolojik iyi oluş puan ortalamalarının erkek öğrencilerin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Literatür incelendiği zaman araştırma bulgularının diğer araştırma sonuçlarıyla tutarlı bir şekilde uyduğu görülmektedir. Seyhan (2013) tarafından yapılan çalışmada kız öğrencilerin çevresiyle olumlu ilişkiler kurduğu, bireysel gelişimini sağladığı ve toplam puanları açısından psikolojik iyi oluş seviyelerinin erkeklerden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Gürel (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, kadınların erkeklerden daha yüksek değerleriyle olumlu ilişkiler, bireysel gelişim, yaşam amacı ve toplam psikolojik iyi oluş düzeyinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ryff (1989) kız öğrencilerin daha çok psikolojik kaynakları elinde bulundurduğunu ve bu nedenle psikolojik iyi oluş seviyelerinin erkeklerden daha yüksek olduğunu açıklamaktadır. Kadınlar sosyalleşmede iletişime önem verirken erkekler ise sosyalleşmede motivasyona dikkat etmektedir (Thoits, 1994, 2012). Araştırmanın bu bulgusuyla literatürdeki diğer çalışmaların bu konudaki sonuçları örtüşmektedir. Psikolojik iyi oluş düzeyinin kız öğrenciler lehine çıkması ve diğer araştırma sonuçlarıyla tutarlı olması kadınların psikolojik destek kaynaklarını nasıl kullanacağını ve yöneteceğini daha iyi bilmesi, yaşam amaçlarını daha net ortaya koyabilmesi, iletişim becerilerini etkin bir şekilde kullanabilmesi, duygularını aktif şekilde yönetebilmesi ve çevre üzerinde yönetim becerisini daha iyi kullanabilmesiyle açıklanabilir. Lise öğrenimine devam eden kız öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin yüksek çıkması geleceklerine dair hedeflerini netleştirmesine, kişisel gelişimlerini üst düzeye çıkarmasına ve kendini kabul edici özelliklerinin daha çok farkında olmasına olanak sağlayabilir. Bununla birlikte araştırmanın bu bulgusunda lisede okuyan erkek öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin daha düşük olması yaşam amaçlarını belirlemeleri, kendini kabul düzeylerini yükseltmeleri, özerk olarak kararlarını almaları konularında daha çok olumsuzluk yaşayacaklarına işaret gösterilebilir.

Yapılan analizler sonucunda farklı okulda öğrenim gören öğrencilerin psikolojik oluş düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Sosyal bilimler lisesinde okuyan öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeyleri Mesleki ve teknik Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin Mesleki teknik ve Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin Sosyal bilimler lisesinde okuyan öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinden daha yüksek

Lise Öğrencilerindeki Psikolojik İyi Oluş İle Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Utku CAN- Mücahit KAĞAN

olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Literatür taraması yapıldığında ise araştırma bulgularının aksini gösteren bazı çalışmalar saptanmıştır. Hamurcu (2011) tarafından yürütülen çalışmada psikolojik iyi oluşun çevresel hâkimiyet kısmında Meslek lisesi öğrencilerinde Anadolu lisesi öğrencilerine göre daha yüksek puan ortalamalarına sahip olduğu saptanmıştır. Olumlu ilişkiler kısmında ise düz lisede öğrenim gören öğrencilerin Anadolu lisesinde okuyan öğrencilere göre psikolojik iyi oluş seviyelerinin daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Özyurt, 2020. s.81). Araştırmanın bu bulgularıyla literatürdeki diğer çalışmaların bu konudaki sonuçları uyuşmamaktadır. Araştırma özelinde sonuçların Anadolu ve Sosyal bilimler lisesi lehinde olması araştırmanın yürütüldüğü Anadolu liseleri ve Sosyal Bilimler lisesindeki öğrenci gruplarının bu liselere yüzdelerlik puan sonucunda girmeleri ile açıklanabilir. Yerel yerleştirmeden ziyade nitelikli okullar kapsamında yüzdelerlik dilim ile öğrenci tercihleri alan lise öğrencilerinin başkalarıyla daha fazla etkileşim içinde olduğu, hedeflerini netleştirerek ulaşma konusunda çaba gösterdiği, özelliklerinin farkında olarak öz değerlendirme yaptığı ve bu sebeple kendini kabul düzeyini arttırdığı söylenebilir. Araştırmanın yürütüldüğü meslek liselerinin nitelikli liselerden ziyade yerel yerleştirmeye öğrenci alan devlet okullarından veya kayıt yoluyla öğrenci alan özel okullardan oluşması psikolojik iyi oluş düzeyinin daha düşük çıkmasını sağlamış olabilir. Araştırmanın yapıldığı Meslek liselerindeki öğrencilerin sosyal destek düzeylerinin de psikolojik iyi oluş düzeyleri gibi diğer lise türlerinden daha düşük çıkması bu liseye giden öğrenci gruplarının parçalanmış aileye sahip olabilmesiyle açıklanabilir. Parçalanmış aileye sahip olan öğrencilerin düşük özgüvene sahip olduğu, amaçlarını netleştiremediği, bağımsız kararlar alamadığı ve yeterli sosyal destek kaynağıyla etkileşimde bulunamadığı söylenebilir. Bu durumların da psikolojik iyi oluş düzeylerinin daha düşük olmasında önemli bir etken olduğu söylenebilir.

Yapılan analizler sonucunda farklı sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. 9.sınıfta ve 10.sınıfta okuyan öğrencilerin her iki sınıf düzeyinde de psikolojik iyi oluş toplam puanları 11 ve 12.sınıfta okuyan öğrencilerin psikolojik iyi oluş toplam puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Bulgularda 9 ve 10.sınıf psikolojik düzeyinin 11 ve 12.sınıf düzeyine göre daha yüksek çıkması bu yaş grubu öğrencilerin ortaokuldan sonra lise ortamına alışmaya çalışması ve öğretmenlerinin, ailelerinin kurallarına bağlı olması, özgürlüklerini bir kenara bırakarak otoriteye uyum sağlamayı sevmesi ile açıklanabilir. Literatür incelendiğinde bu araştırmanın bulgularıyla tutarlılık gösteren ve göstermeyen çalışmalar görülmektedir. Glozah (2013) tarafından gerçekleştirilen çalışmada psikolojik iyi oluş düzeyinin sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Bunun yanında Walker (2009), öğrencilerin ilk yılda düşük olan psikolojik iyi oluş düzeylerinin son sınıflara gelindiğinde yükseldiği açıklamıştır. Flowers (2002), son sınıf öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeyinin birinci sınıflardan daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Halisdemir (2013) tarafından gerçekleştirilen çalışmada 12.sınıf öğrencilerinin psikolojik iyi-oluş düzeyinin kendini kabul ve kişisel gelişim alt boyutlarında diğer sınıf düzeylerinde okuyan öğrencilerden daha yüksek olduğunu saptamıştır. Yine Hamurcu (2011) psikolojik iyi oluşun alt boyutlarından biri olan yaşam amaçları boyutunda sınıf düzeyinin artması ile psikolojik iyi-oluş düzeyinin artmasının doğru orantılı bir şekilde gerçekleştiğini belirtmiştir. Araştırmanın bu bulgusuyla literatürdeki diğer çalışmaların bu konudaki

Lise Öğrencilerindeki Psikolojik İyi Oluş İle Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Utku CAN- Mücahit KAĞAN

sonuçlarının birçoğu örtüşmemektedir. Bu durumun oluşmasında özellikle Elazığ ilinde Ocak 2020 tarihinde gerçekleşen deprem, sonrasında gerçekleşen pandemi ve Kahramanmaraş merkezli depremler nedeniyle 12.sınıf öğrencilerinin devam zorunluluğu olmamasından dolayı okullarına daha az devam göstermesi ve pandemi sürecindeki online derslere daha az girmesi fakat 9 ve 10.sınıf öğrencilerinin okula devam konusunda daha kararlı olmasının etkili olduğu söylenebilir. Deprem ve pandemi süreçlerinin şuan araştırmanın yapıldığı öğrencileri yaklaşık 3-4 yıldır etkilediği görülmektedir. Araştırmanın yapıldığı 11 ve 12.sınıf öğrencilerin 3-4 sene öncesinde de 7 ve 8.sınıf grubu(Lgs grubu) olduğu için okul sürecine daha çok devam ettiği fakat 9 ve 10.sınıf grubunun o süreçte 5 ve 6.sınıf olduğu için online kısmı daha çok yaşadığı bilinmektedir. Deprem süreçlerinde okula gönüllü bir şekilde devam eden, pandemi sürecinde ise çevrimiçi derslerine girerek rehberlik servisi ve öğretmenleriyle daha fazla bağlantı kuran 9 ve 10.sınıf öğrencilerinin 11 ve 12.sınıf öğrencilerine göre yaşam amaçlarını daha çok belirleyebildiği, özelliklerinin farkında olarak kendini kabul düzeylerini arttırabildiği ve diğer bireylerle daha fazla etkileşimde bulunarak olumlu ilişkiler kurabildiği söylenebilir. Bu durumda bu çalışma özelinde 9 ve 10.sınıf öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeylerinin 11 ve 12.sınıf öğrencilerine göre daha fazla olmasında etki ettiği söylenebilir.

Yapılan analizler sonucunda farklı cinsiyetteki öğrencilerin riskli davranış puanları arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Toplam puan incelendiğinde erkek öğrencilerin riskli davranış puanlarının kız öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Literatür çalışması yapılmış ve bu araştırmadaki bulguların diğer çalışma bulgularıyla büyük oranda uyduğu ve erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla riskli davranış sergiledikleri ortaya koyulmuştur (Can, 2023). Kıran (2002), yapmış olduğu çalışmada akran baskısı düzeyleri aynı kız ve erkek öğrencileri kıyaslamış ve erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha çok riskli davranış sergilediklerini saptamıştır. Bu durumunun ortaya çıkmasında, toplumda özellikle erkek çocuklarına daha izin verici bir yaklaşım sergilendiği ve bu rahatlığa erişen erkek öğrencilerin riskli davranışları sergilerken çekinmediği, keyif aldığı söylenebilir. Uzbaş (2009) tarafından yapılan araştırmada lise öğrencilerinin sigara, alkol ve esrar kullanımının, kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı olarak farklılaştığı gösterilmiştir. Erkek öğrencilerin sigara, alkol ve esrar kullanma puan ortalamalarının kız öğrencilere göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle gelişen ve değişen teknolojiyle birlikte kız öğrencilerinde erkek öğrenciler kadar kabul görmek, ait hissetmek, yetişkin rolüne bürünmek ve bazen üzerindeki baskıyı kırmak için riskli davranışlarda bulunduğu belirtilmiştir (İzgi, 2018, s.68). Araştırmanın bu konudaki bulgularıyla literatürdeki diğer çalışmaların bu konudaki sonuçlarının örtüşmesinin araştırma öncesinde de beklenen bir sonuç olduğu söylenebilir. Toplumda erkeklerin yetiştirilme tarzı ile kızların yetiştirilme tarzının birbirinden keskin bir biçimde ayrılmasının sonucun oluşmasında katkısı olduğu düşünülmektedir. Özellikle erkek öğrencilere çocukluktan itibaren daha fazla imtiyaz gösterilmesi, isteklerinin hemen yerine getirilmesi, daha az sorumluluk verilmesi ve davranışlarının daha basitleştirilmesi riskli davranışlara zemin hazırlamaktadır. Bununla birlikte risk içeren davranışları erkek öğrenciler yaptığı zaman normal bir davranış olarak görülmesi ve gösterilmesi fakat kız öğrencilerin sigara kullanımı, alkol kullanımı, anti sosyal davranışlarda bulunmalarının kabul edilmeyecek bir davranış örüntüsü olarak kabul görmesi bu sonucun ortaya

Lise Öğrencilerindeki Psikolojik İyi Oluş İle Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Utku CAN- Mücahit KAĞAN

çıkmasında önemli bir etken olarak görülebilir. Genel olarak bu araştırma ve diğer araştırma sonuçları birlikte değerlendirildiğinde toplumun cinsiyete özgü yüklediği rollerin ve gelenek/göreneklerin erkek öğrencilerin riskli davranışları daha çok sergilemesine neden olabileceği söylenebilir.

Yapılan analizler sonucunda farklı okulda öğrenim gören öğrencilerin riskli davranış düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Mesleki Teknik ve Anadolu Lisesinde okuyan öğrencilerin riskli davranışlarının Sosyal Bilimler lisesinde okuyan öğrencilerin riskli davranışlarından daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Mesleki teknik ve Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin riskli davranışlarının Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin riskli davranışlar puan ortalamalarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin riskli davranışlar puanları ile Sosyal bilimler lisesinde okuyan öğrencilerin puanları arasında farklılaşmanın olmadığı saptanmıştır. Aras (2007) İzmir ilinde gerçekleştirdikleri araştırma da meslek lisesi öğrencilerinin riskli davranış puan ortalamalarının düz lise öğrencilerinin riskli davranış gösterme puan ortalamalarından yüksek olduğu saptanmıştır (Deniz, 2011. s.152). Yapılan başka bir çalışmada Fen lisesinde ve Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin sergilemiş oldukları riskli davranışların Mesleki ve Teknik Anadolu ve Spor Lisesi öğrencilerine göre daha düşük olduğu saptanmıştır (Can, 2023). Bu araştırmalardan da özellikle akademik başarıları yüksek, akademik motivasyonu yüksek ve özellikle LGS (Liseye Giriş Sınavı) sonucunda nitelikli okullara (Fen lisesi, Anadolu lisesi, Sosyal Bilimler lisesi) yerleşen öğrencilerin daha az riskli davranış sergilediği sonucuna ulaşılabilir. Araştırmanın bu konudaki bulgularıyla literatürdeki diğer çalışmaların bu konudaki sonuçlarının tutarlı olduğu görülmektedir. Araştırma özelinde Meslek liselerinde riskli davranışların diğer iki lise türünden fazla çıkması Meslek liselerinde okuyan öğrencilerin yerel yerleştirme sonucunda kayıt yapmasına bağlanabilir. Yüzdeler dilim ve puan ile öğrenci alımı yapmadığı için bu liselerde öğrenci profilinin ve özelliklerinin birbiriyle benzeştiği düşünülmektedir. Bununla birlikte kişilik, çevre ve davranış sistemlerinde risk faktörlerini daha çok bulundurmalarının normal davranış örüntülerinden ziyade riskli davranışlara yönelimlerinin daha kolay olabileceğini göstermektedir. Bu durum Meslek lisesinde yer alan öğrencilerin aile yapılarıyla da açıklanabilir. Araştırmanın yürütüldüğü meslek liselerindeki öğrenim gören öğrencilerin diğer iki lise türüne göre parçalanmış aile yapısına daha çok sahip olduğu rehberlik servisiyle yapılan görüşmelerle ortaya çıkmıştır. Parçalanmış aile yapısına sahip olan öğrencilerin özellikle aile desteğini ve etkileşimini daha az aldığı için riskli davranışları sergileme oranlarının arttığı söylenebilir.

Yapılan analizler sonucunda farklı sınıf düzeyinde okuyan öğrencilerin riskli davranış düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. 11.sınıfta ve 12.sınıfta okuyan öğrencilerin her iki sınıf düzeyinde de riskli davranışlar toplam puanları 9 ve 10.sınıfta okuyan öğrencilerin riskli davranışlar toplam puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Araştırma bulgularında özellikle 11 ve 12.sınıf öğrencilerinin 9 ve 10.sınıflara göre riskli davranışları daha çok sergilemeleri, artan yaşla birlikte yetişkin tarzı taklit ederek daha fazla özgürlüğe sahip olma, alt sınıf düzeyleri üzerinde baskı kurma, akran çevresinde lider olma ve dikkat çekme gibi etkenlerle açıklanabilir. 9 ve 10.sınıfların yeni geldikleri okul ortamına alışmaya çalışmaları, kurallara bağlı olmaları, aile ve

Lise Öğrencilerindeki Psikolojik İyi Oluş İle Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Utku CAN- Mücahit KAĞAN

öğretmene bağımlı olmaları riskli davranışları daha az göstermelerinden etkili olabilir. Literatür incelendiğinde Gülgez (2007) tarafından yapılan araştırmada riskli davranışların yaşla arttıkça fazlaştığı ve en fazla gösterildiği yaşı 12.sınıfa denk gelen 18 yaşta gerçekleştiği açıklanmıştır. Zimmermann (2003) da ergenlerin sınıf olarak büyüdükçe daha riskli davranışlara meyilli hale geldiklerini saptamıştır. Yine Mancini (2004), Uysal ve Bingöl (2014), Sever (2015), Şimşek ve Çöplü (2018) tarafından gerçekleştirilen araştırmada sınıf düzeyi arttıkça riskli davranışlar gösterebilme eğiliminin de fazlaştığını açıklanmıştır. Bu araştırmalardaki bulgularda sınıf düzeyinin artmasının riskli davranışlarını arttırabileceğini belirtmiştir. Bu durum ergenlerin özerkleşme isteklerine ve bağımsız kararlar alarak yetişkin hale geldiklerini düşünmelerine bağlanabilir.

Öğrencilerin psikolojik iyi oluş ölçeği ve riskli davranışlar ölçeğinden almış oldukları puanlar arasındaki ilişki incelenmiş ve elde edilen bulgulara göre öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeyi ile riskli davranışları arasında negatif yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki bulunduğu saptanmıştır. Bu sonuçlara göre lise öğrencilerinin içinde buldukları psikolojik iyi oluş düzeyi arttıkça sigara kullanımı, alkol kullanımı, anti sosyal davranış, sağlıksız beslenme, okulu terk etme/devamsız olma ve intihar yönelimini düşünme gibi risk içeren davranışlardan uzak durduğu görülmektedir. Literatürdeki çalışma sonuçlarıyla mevcut araştırmanın sonuçlarının tutarlı olduğu görülmektedir. Telef (2014) ergenlik dönemindeki öğrencilerle yapmış olduğu çalışmasında olumlu ve olumsuz duyguların psikolojik iyi oluş üzerindeki etkisine ve bununda riskli davranışlar ile ilişkisine değinmiş, olumlu yaşantılar ile riskli davranışlar arasında negatif yönde bir ilişki; olumsuz yaşantılar ile riskli davranışlar arasında ise pozitif yönde bir ilişkiyi açıklamıştır. Araştırma sonuçlarının bu şekilde çıkmasında öğrencilerin yaşam amaçlarını belirginleştirdiklerinde, geçmiş yaşantılarını kabul ettiklerinde, iş/aile gibi alanlarda tam fonksiyonda bulunan, özerk davranabildiklerinde, çevresi üzerinde sosyal denetim sahibi olduklarında, madde kullanımı, kavgı, zarar verme, sağlıksız beslenme gibi risk faktörlerini içinde bulunduran davranışları daha az sergileyebileceklerini düşündükleri söylenebilir. Bununla birlikte psikolojik iyi oluşlarının artmasıyla risk faktörlerinden uzaklaşacaklarını düşünmeleri ve koruyucu faktörleri daha çok uygulayabileceklerini düşünmeleri araştırma sonuçlarının bu şekilde çıkmasına katkı sağlamış olabilir. Çünkü bireyin koruyucu faktörleri kişiliğinde bulduğunu anlaması risk faktöründen uzaklaşmasına katkı sağlayabilir.

Yukarıda bahsedilenlerden hareketle alan yazında bir genelleme yapmak elbette mümkün değildir. Farklı çalışma gruplarından elde edilen sonuçların da bazı değişkenler özelinde farklılık gösterdiği görülmektedir. Benzer çalışma yapacak olan araştırmacılara demografik değişkenlerin artırılarak ve çeşitlendirilerek farklı çalışmalar yapmaları, böylece alan yazına katkı sağlamaları önerilebilir. Bu araştırma sonuçları da göz önüne alınarak diğer illerdeki özellikle okul türü ve sınıf düzeyi değişkenleri özelinde çalışmalar arttırabilir ve bulguların Türkiye'deki tüm liselere genellenmesi sağlanabilir. Yine okul türü ve sınıf düzeyi değişkenindeki bulgular göz önüne alınarak okul yönetimleri ve psikolojik danışmanlar tarafından okulun özel rehberlik hedef modülüne bu sonuçlara ilişkin farklı kazanımlar eklenebilir. Psikolojik iyi oluş değişkeninin riskli davranışlar üzerindeki etkisi rehberlik ve araştırma merkezi, okul yönetimi, psikolojik danışmanlar ve öğretmenler

Lise Öğrencilerindeki Psikolojik İyi Oluş İle Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Utku CAN- Mücahit KAĞAN

tarafından dikkate alınarak velilerle seminerler gerçekleştirilebilir ve öğrenciler için psiko-eğitim çalışmaları düzenlenebilir. Cinsiyete özgü rollerin olmaması, yetiştirilme tarzlarının cinsiyet açısından farklı olmaması ve kadınlara yönelik kalp yargıların ortadan kaldırılması adına toplumun tüm paydaşlarına yönelik psiko-eğitim çalışmaları ve seminerler düzenlenebilir. Riskli davranışların önlenmesi için öğrencilerin problem çözme becerilerini, iletişim becerilerini geliştiren müdahale programları geliştirilebilir.

Kaynaklar

- Aras, Ş., Günay, T., Özcan, S. ve Orçın, E. (2007). İzmir ilinde lise öğrencilerinin riskli davranışları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 8, 186-196.
- Can, U. (2023). Lise Öğrencilerinde Psikolojik İyi Oluş, Algılanan Sosyal Destek ve Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Erzincan.
- Çalışkan, S. (2021). Ergenlerin sahip olduğu gelecek beklentisi, umut ve psikolojik iyi oluş düzeyi arasındaki yordayıcı ilişkiler. Yüksek lisans tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Deniz, N. (2011). Liseye Devam Eden Ergenlerin Risk Alma Davranışları İle Mükemmeliyetçilik Düzeyleri Arasındaki İlişki. Yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E. ve Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: *Three decades of progress. Psychological Bulletin*, 125(2), 276-302. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.125.2.276>
- Flowers, L. A. (2002). Developing purpose in college: Differences between freshmen and seniors. *College Student Journal*, 36, 478-484.
- Glozah, F. N. (2013). Effects of academic stress and perceived social support on the psychological wellbeing of adolescents in Ghana. *Open Journal of Medical Psychology*, 2, 143-150.
- Görüroğlu, Y. (2019). Ergenlerde riskli davranışlar ile anne-baba tutumlarının belirlenmesi. Yüksek lisans tezi. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Gulacti, F. (2014). Investigating University Students' Predictors of Psychological Well-Being. *International Journal of Academic Research*, 6, 318-324. DOI:[10.7813/2075-4124.2014/6-1/B.43](https://doi.org/10.7813/2075-4124.2014/6-1/B.43)
- Güler, M. (2019). Üniversite öğrencilerinde, siber zorbalık ve psikolojik iyi oluşun incelenmesi. Yüksek lisans tezi. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Erzincan.
- Gülgez, Ö.E. (2007). Lise Öğrencilerinin Olumsuz Risk Alma Davranışlarının Psikolojik Belirtiler, Yas ve Cinsiyet Değişkenleri Açısından İncelenmesi: Ankara İli Örneği. Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.

Lise Öğrencilerindeki Psikolojik İyi Oluş İle Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Utku CAN- Mücahit KAĞAN

- Güner, M. (2022). Ortaöğretim Öğrencilerinde Sosyal Onay İhtiyacı, Psikolojik İyi Oluş ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Arasındaki İlişkilerin Yordanması: Gümüşhane İli Örneği. Yüksek lisans tezi. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Erzincan.
- Hamurcu, H. (2011). Ergenlerin Yetkinlik İnançları ve Psikolojik İyi-Oluşlarını Yordamada Psikolojik İhtiyaçlar. Yayınlanmamış Doktora tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Halisdemir, D. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik İyi Oluşları, Kendini Affetme Düzeyleri Ve Geçmişe Yönelik Anne Kabul Red Algıları Arasındaki İlişkiler. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- İzgi, İ. (2018). Ergenlerde riskli davranışlar, benlik saygısı ve ölüm kaygısı arasındaki ilişki. Yüksek lisan tezi. Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Jessor, R. (1991). Risk behavior in adolescence: A psychosocial framework for understanding and action. *Journal of Adolescent Health*, 12, 597-605. [https://doi.org/10.1016/1054-139X\(91\)90007-K](https://doi.org/10.1016/1054-139X(91)90007-K)
- Karasar, N. (2015). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Nobel Akademik Yayıncılık, 28. Baskı.
- Kıran, B. (2002). Akran baskısı düzeyi farklı olan öğrencilerin risk alma, sigara içme davranışı ve okul başarılarının incelenmesi. (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Mancini, J. A. and Huebner, A. J. (2004). Adolescent risk behavior patterns: Effects of structured time-use, interpersonal connections, self-system characteristics, and socio-demographic influences. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 21(6), 647-668. <https://doi.org/10.1007/s10560-004-6409-1>
- Özyurt, B. (2020). Ergenlerin Psikolojik İyi Oluş Düzeylerinin Bilinçli Farkındalık ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek lisans tezi. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Ryff, C. D. (1989). Happiness Is Everything, or Is It? Explorations on the Meaning of Psychological Well-Being. *Journal of personality and social psychology*, 57(6), 1069. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.57.6.1069>
- Sever, G. (2015). Lise öğrencilerinin madde kullanma eğilimlerinin algılanan sosyal destek ve riskli davranışlarla ilişkisinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi. Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Siyez, D. M. (2006). 15-17 yaş arası ergenlerde görülen problem davranışların koruyucu ve risk faktörleri açısından incelenmesi. Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Şimşek, H. ve Çöplü, F. (2018). Lise öğrencilerinin riskli davranışlar gösterme düzeyleri ile okula bağlanma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi*

Lise Öğrencilerindeki Psikolojik İyi Oluş İle Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Utku CAN- Mücahit KAĞAN

Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(1), 18-30.
<https://doi.org/10.31592/aeusbed.358223>

- Telef, B. (2014). Ergenlerde Olumlu Olumsuz Duygular ile Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*;22(2):591-604.
- Terzi Y, (2019). Spss İle İstatistiksel Veri Analizi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Samsun.
- Thoits, P. A. (1995). Stress, coping and social support processes: Where are we? What next?. *Journal of Health and Social Behavior*, 36, 53-79.
<https://doi.org/10.2307/2626957>
- Tut, G. (2022). Öz Duyarlılığın Psikolojik Dayanıklılık, Psikolojik İyi Oluş ve Öz Yeterlilik Üzerindeki Etkisi. Yüksek lisans tezi. Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Osmaniye.
- Uzbaş, A. (2009). Okul Psikolojik Danışmanlarının Okulda Saldırganlık ve Şiddete Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi . Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 0 (18), 90-110.
- Walker, C.J. (2009). A longitudinal study on the psychological well being of college students. *Poster presented at the 117th convention of the American Psychological Association*. <https://doi.org/10.1037/e611472009-001>
- Yazıcıoğlu, M.M. (2020). Üniversite öğrencilerinde algılanan sosyal destek, ahlaki uzlaşma ve riskli davranışlar arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Yüksek lisans tezi. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Erzincan.
- Yörükoğlu, A. (1996). Gençlik çağı ruh sağlığı ve ruhsal sorunlar. İstanbul:Özgür Yayınları.
- Zimmerman, B. J ve Campillo, M. (2003). Motivating Self Regulated Problem Solvers, J. Davidson, ve R. Sternberg (Editörler) *The Psychology of Problem Solving*, Cambridge.

Extended

This study aims to examine the relationship between risky behaviors and psychological well-being in high school students. Additionally, psychological well-being and risky behaviors are examined in terms of various demographic variables. The study group

Lise Öğrencilerindeki Psikolojik İyi Oluş İle Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Utku CAN- Mücahit KAĞAN

consists of 715 high school students who continue their education in public and private secondary schools within the Elazığ Provincial Directorate of National Education in the 2022-2023 academic year. The study group consisted of 149 (20.8%) Social Sciences High School, 267 (37.3%) Anatolian High School and 299 (41.8%) Vocational High School students according to school type; According to grade level, 191 (26.7%) are in the 9th grade, 193 (27%) are in the 10th grade, 190 (26.6%) are in the 11th grade, 141 (19.7%) are in the 12th grade student; According to gender, 358 (50.1%) are female students and 357 (49.9%) are male students. The Risky Behavior Scale developed by Gençtanırım-Kuru (2010), the Psychological Well-Being Scale developed by Diener, Scollon and Lucas (2010) and adapted into Turkish by Telef (2013) and the Personal Information Form created by the researchers were used as data collection tools in the study. The research model is the relational survey model, one of the quantitative research methods. Descriptive statistics, Kruskal Wallis test and Mann Whitney U test analyzes were applied for data analysis.

As a result of the analysis, it was determined that there was a significant difference between the psychological well-being levels of students of different genders. It was concluded that the average psychological well-being scores of female students were higher than the average scores of male students. As a result of the analysis, it was determined that there was a significant difference between the psychological well-being levels of students studying in different schools. It has been concluded that the psychological well-being levels of students studying in social sciences high schools are higher than the psychological well-being levels of students studying in vocational and technical Anatolian high schools. It was determined that the psychological well-being levels of students studying in Anatolian high schools were higher than the psychological well-being levels of students studying in Vocational Technical and Anatolian high schools. As a result of the analysis, it was determined that there was a significant difference between the psychological well-being levels of students studying at different grade levels. It is seen that the total psychological well-being scores of students studying in the 9th and 10th grades are higher than the total psychological well-being scores of students studying in the 11th and 12th grades at both grade levels. As a result of the analysis, it was determined that there was a significant difference between the risky behavior scores of students of different genders. When the total score is examined, it is seen that male students' risky behavior scores are higher than female students. As a result of the analysis, it was determined that there was a significant difference between the risky behavior levels of students studying in different schools. It has been understood that the risky behaviors of students studying at Vocational Technical and Anatolian High Schools are higher than the risky behaviors of students studying at Social Sciences High Schools. It has been concluded that the risky behaviors of students studying in vocational technical and Anatolian high schools are higher than the risky behavior score averages of students studying in Anatolian high schools. As a result of the analysis, it was determined that there was a significant difference between the risky behavior levels of students studying at different grade levels. It is seen that the total risky behavior scores of the 11th and 12th grade students at both grade levels are higher than the risky behavior total scores of the 9th and 10th grade students. The relationship between the scores students received from the psychological well-being scale and the risky behavior scale was

Lise Öğrencilerindeki Psikolojik İyi Oluş İle Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Utku CAN- Mücahit KAĞAN

examined, and according to the findings, it was determined that there was a highly significant negative relationship between the students' psychological well-being level and risky behaviors.